

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

סמלי שאלון 034281 (80%)

מועד חורף תשע"ח 2018

הפתרון נכתב על ידי אשר אלבו

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון

1. א. ציין – הגישה הליברלית.

הצג – זוהי גישה שמדגישה את החירות הכלכלית על פני השוויון החברתי-כלכלי. גישה זו שמה דגש על יוזמה פרטית ותחרות במסגרת השוק החופשי בתחום הכלכלי. על פי גישה זו מעורבות המדינה בתחום החברתי-כלכלי צריכה להיות מינימלית, והדבר בא לידי ביטוי בתמיכה בהפרטה של תחומים שונים שבעבר היו באחריות המדינה לידי המגזר הפרטי, בקיצוץ תקציבים של תחומי החינוך, הבריאות והרווחה וצמצום קצבאות. כמו כן גישה זו תומכת בצמצום המיסוי למינימום, בשם זכות החירות הכלכלית של הפרט.

הסבר – בקטע נכתב כי "יוקם בית חולים חדש בבעלות פרטית. בכך ביקשה הממשלה לצמצם את מעורבות המדינה במתן שירותים רפואיים ולעודד את התחרות ואת הפעילות של גופים פרטיים במערכת הבריאות". כלומר, המדינה מבקשת להפריט את תחום הבריאות הציבורי, בהתאם לגישה הליברלית המבקשת לצמצם את מעורבות המדינה בתחום החברתי ולתמוך בהפרטה של תחומים שבעבר היו בבעלות ציבורית. בכך באה לידי

ביטוי הגישה הליברלית. **ציין – הזכות לחיים ולביטחון.**

הצג – זכות זו פירושה שאין לפגוע בחייו ובגופו של אדם. כמו כן חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.

הסבר – בקטע נאמר ש"העזיבה ההמונית של רופאים ואחיות אל בית החולים החדש מסכנת את שלומם של החולים תושבי האזור". כלומר, הזכות של החולים תושבי האזור לחיים ולביטחון נפגעה מכיוון שהמדינה אינה עושה כל שביכולה על מנת לספק להם הגנה על חייהם, ולמנוע את עזיבת הרופאים מבתי החולים. (גם הזכות לשירותי בריאות תתקבל כתשובה נכונה).

2. א. ציין – עקרון הגבלת השלטון.

הצג – מכיוון שהשלטון מחזיק באמצעים שונים (אמצעים כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה) המעניקים לו עצמה רבה, כגון: שליטה בצבא ובמשטרה, שליטה בתקציב המדינה ועוד, קיימת סכנה בניצול לרעה של כוחו של השלטון שעלול לפגוע בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצה באופן שרירותי. לכן יש צורך להגביל את השלטון, וזאת באמצעות הפרדת הרשויות ואמצעים נוספים פורמאליים ובלתי פורמאליים שנועדו למנוע את עריצות השלטון.

הסבר – בקטע כתוב שהענקת האפשרות לתושבים להגיב על פרסומי העירייה מבטיחה "את ההתנהלות התקינה של העירייה בפעולותיה למען תושבי העיר". כלומר, פעילות האזרחים נועדה לפקח ולהגביל את השלטון באמצעי פיקוח בלתי פורמלי.

ב. ציין – הזכות לכבוד.

הצג – זוהי הזכות של כל אדם שלא להיות חשוף ליחס משפיל או ליחס אכזרי ובלתי אנושי. זוהי גם הזכות שלכל אדם לחיות ללא חדירה לחייו, לגופו או לחפציו (ואז מדובר על **הזכות לפרטיות**). זכות זו כוללת גם את הזכות של כל אדם שלא יפרסמו אודותיו מידע שיקרי שלילי (ואז מדובר על **הזכות לשם טוב**).

הסבר-בקטע נאמר שהתושב פרסם קללות וגידופים המכוונים לראש העיר, ושהתגובות שהתושב פרסם היו פוגעניות כלפי ראש העיר. כלומר, התושב פגע בזכותו של ראש העיר שלא להיות חשוף ליחס משפיל, לכן מדובר בפגיעה בזכות לכבוד.

פרק שני

3. **הצג ביטוי לאופי הדמוקרטי** - בהכרזה יש התחייבות להקמת מוסדות דמוקרטיים ובנוסף התחייבות לקיום בחירות ולכינון חוקה דמוקרטית. **ביטוי לאופי היהודי** - בהכרזה נאמר שהמדינה פותחת את שעריה לכל יהודי.

4. **הצג - מאפיין 1: שיטת בחירות ארצית** - כל הארץ מהווה אזור בחירה אחד לצורך חישוב תוצאות הבחירות. **מאפיין 2: שיטת בחירות יחסית** - לפי שיטה זו חלוקת המושבים בפרלמנט נעשית ביחס המקורב למספר הקולות שבהם זכתה כל מפלגה. החישוב נעשה לפי מספר המצביעים בבחירות או לפי הקולות הכשרים בלבד - בתנאי שהמפלגה עברה את אחוז החסימה.

5. **הצג - אחריות מיניסטריאלית** - לכל שר בממשלה אחריות כלפי הכנסת והממשלה ביחס לנושאים שבתחום משרדו ולפעולות סגל עובדיו, אף אם נעשו שלא בידיעתו. חובתו של שר לדווח בכנסת על פעולות משרדו, להשיב על שאילתות ועל הצעות לסדר היום הקשורות לתחום משרדו, וכן לתקן בעיות שבתחום משרדו. האחריות המיניסטריאלית היא ציבורית בלבד ולא משפטית (לעומת אחריות אישית שמוטלת על השר ביחס למעשים או מחדלים שביצע בעצמו והם נידונים גם בהיבט המשפטי).

6. **הצג - הזכות להליך הוגן** : זכות זו פירושה שאדם נחשב לחף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו. בנוסף לכך, כל אדם זכאי למשפט הוגן ופומבי. יש מספר אמצעים שאמורים להבטיח שההליך המשפטי המתנהל נגדו יהיה הוגן – הנאשם זכאי לייצוג ע"י עו"ד (ואם אין לו אמצעים כספיים המדינה תעניק לו הגנה משפטית באמצעות הסנגוריה הציבורית).

7. **הצג - מחויבות המדינה ליהדות התפוצות** באה לידי בתחומים שונים המבטאים את תפישתה כמדינת הלאום של כל העם היהודי. ניתן למנות בתחומים אלו את חוק השבות וחוק האזרחות המאפשרים לכל יהודי לעלות לישראל ולקבל אזרחות בה. בנוסף לכך יש מוסדות רשמיים של המדינה המטפלים בחיזוק זהותה היהודית של יהדות התפוצות ובעלייתה לישראל (למשל: ההסתדרות הציונית העולמית המעוגנת בחוק, קיומו של שר לענייני תפוצות ושר קליטה).

8. **אשכול העולם היהודי :**

הצג - מאפיין 1: קבוצה זו מהווה כ-7% מהאוכלוסייה היהודית בישראל. קבוצה זו רואה בהלכה היהודית את הבסיס היחיד לעם היהודי. לטענת קבוצה זו, הדרך היחידה שבה מדינת ישראל תוכל להיות מדינה יהודית היא כאשר חוקי התורה יהיו חוקי המדינה. **מאפיין 2:** החרדים שוללים את הציונות כדרך לגיטימית כיוון שעל פי אמונתם היה צורך להמתין עד בוא המשיח, ורק בעקבותיו תוכל לקום מדינה יהודית שהיא מדינת הלכה. החברה החרדית מכירה במנהיגות הדתית כמנהיגות לגיטימית של העם היהודי, ולכן היא נפרדת באורח חייה מכלל החברה הישראלית בכל תחומי החיים: חינוך, אזור מגורים, תרבות, לבוש ועוד.

הסבר- בהסדר הסטטוס-קוו. בהסדר הסטטוס-קוו ניתן לראות כיצד הצדדים שבמחלוקת נמנעים מלהגיע להכרעות רוב חד-צדדיות אשר יגבירו את התסכול בצד המפסיד. במקום הכרעות כאלו, יש נטייה להעביר את הטיפול בשאלות שנמצאות במחלוקת מהרמה הלאומית אל הרמה המקומית, כלומר כל יישוב קובע את דרך החיים שמתאימה לו על פי הרכב האוכלוסייה שבו. לדוגמה, מתן האוטונומיה לציבור הדתי בתחום החינוך מבטא את היכולת להתמודד עם המתח בין דתיים לחילוניים ולהגיע לפשרות במסגרת הסדר הסטטוס-קוו. העובדה שהחרדים יכולים לקבוע את דרך החינוך שלהם בעצמם מאפשר לחברה החרדית לשמור על אורח חיים נפרד מכלל החברה הישראלית בתחום החינוך.

9. אשכול תקשורת ופוליטיקה בישראל:

הצג – תפקיד אחד: דיווח- לפי גישה זו, תפקיד העיתונות, ואמצעי התקשורת כולם, הוא לדווח על הנעשה במדינה, ולהציג את המציאות כפי שהיא ללא נקיטת עמדה. המטרה של העיתונאי בגישה זו, היא להציג תמונה כמה שיותר מאוזנת וניטרלית של הדברים. כמובן, שתמונה אובייקטיבית לגמרי אינה אפשרית, כי עצם ניסוח המידע באופן מסויים ועצם בחירת הנושא שעליו יש לדווח הם כבר נקיטת עמדה סובייקטיבית. **תפקיד שני: פרשנות-** לפי גישה זו, העיתונאי הוא אדם בעל השקפת עולם מסוימת וברורה, ותפקידו לא רק לדווח על הנעשה במדינה, אלא לנסות להשפיע על הנעשה בה. עבודתו העיתונאית צריכה לשקף את תפיסת עולמו ואת האגנדה הפוליטית או החברתית שבה הוא מאמין. עיתונאים מעורבים רואים את עצמם פעמים רבות כמייצגים את האינטרס הציבורי של כלל החברה או את האינטרס של קבוצות מסוימות בחברה, כמו קבוצות חלשות (למשל: מיעוטים, נשים, עניים), מתוך מטרה לפעול למען קבוצות אלו.

הסבר- הזכות לחופש הביטוי היא זכות בסיסית שעליה מבוססת תקשורת חופשית במדינה דמוקרטית. זכות זו נחשבת לזכות עילאית, כלומר בדרגת חשיבות עליונה, מכיוון שהיא מאפשרת את גילוי האמת בעזרת התקשורת החופשית, היא מבטיחה את התהליך הדמוקרטי במדינה, היא שומרת על יציבות החברה והיא מאפשרת לפרט לבטא את עצמו באופן חופשי בתקשורת. באמצעות תפקיד התקשורת כמפרשת מתממשת הזכות לחופש הביטוי כיוון שכל עיתונאי מבטא את עמדתו בנושאים שונים.

10. אשכול בחירות ומפלגות:

הצג- פריימריז (בחירות מקדימות). בשיטה זו כלל חברי המפלגה בוחרים ישירות את מועמדיהם בבחירות. הפריימריז מחייבים את המועמדים בבחירות המקדימות במפלגה לנהל קמפיין לבחירתם בעלות כספית גבוהה. יש מועמדים רבים שאין ביכולתם לעמוד בהוצאות כספיות גבוהות אלו ולכן סיכוייהם להיבחר בתוך המפלגה נמוכים.

הסבר- דמוקרטיה עקיפה היא המודל הדמוקרטי המודרני המכונה גם דמוקרטיה ייצוגית לפיו כלל האזרחים בוחרים נציגים שהם המקבלים את ההחלטות בענייני המדינה. דמוקרטיה מסוג זה באה לידי ביטוי בפריימריז מכיוון שכלל חברי המפלגה ולא רק קבוצה מצמצמת יותר (כמו חברי וועידת הפלגה, או וועדה מסדרת) בוחרים את המועמדים.

11. אשכול רשויות מקומיות:

הצג-סמכות אחת: תכנון עירוני. הכוונה לסמכות שהיא חלק מהשירותים המקומיים, שירותים שנמצאים בתחום אחריות בלעדית וישירה של הרשות המקומית. הרשות המקומית מתכננת את הבינוי וייעוד המבנים ליעדים שונים (כגון יעוד מסחרי, או פרטי, או ציבורי), רישוי עסקים, הפעלת שווקים, גנים ציבוריים ועוד..

סמכות שנייה: פעילות תחזוקה שוטפת. הכוונה לאספקת מים, ביוב, תאורה, ניקיון ותברואה, סלילת רחובות ואחזקתם.

הסבר- עקרון שלטון החוק קובע את עליונות החוק במדינה ואת העובדה שהאזרחים ורשויות השלטון כפופים לחוק, ושחובת הציות לחוק חלה על כולם. עקרון זה כולל גם את העובדה שהחוק נחקק על ידי הרשות המחוקקת בהליך דמוקרטי. סמכותה של הרשות המקומית לביצוע הפעילות השוטפת מאפשרת לה לגבות מס מיוחד, שנחקק במסגרת חוק עזר עירוני (למשל: אגרת מים, ביוב וכו'). העובדה שחוק העזר העירוני מחויב להיות מחוקק על ידי הרשות המוסמכת לכך במסגרת הרשות המקומית הוא ביטוי למימוש עקרון שלטון החוק.

12. אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון:

הצג- פעילות האזרחים במישור הפוליטי וההתאגדויות האזרחיות השונות במסגרת עמותות וגופים אזרחיים מהווה מגזר המכונה המגזר השלישי. זהו המגזר האזרחי שיכול לבקר ולפעול מול מדיניות הממשלה במטרה לשנות אותה לכיוון הרצוי להבנתו. האזרחים יכולים לעשות זאת באמצעות ארגון והשתתפות בהפגנות, באמצעות שימוש באמצעי התקשורת השונים לרבות רשת האינטרנט והרשתות החברתיות כדי להביע את דעתו או להביע מחאה נגד פעילות הממשלה. המגזר האזרחי יכול לעשות זאת גם באמצעות שימוש באמנות, בספרות, בתיאטרון או בקולנוע כדי להגיב על אירועים פוליטיים ולהשפיע על החלטות ממשלה.

הסבר- הפלורליזם פירושו מגוון וריבוי דעות. העובדה שישנם גופים אזרחיים שונים בעלי מטרות ויעדים שונים, מבטאת את הפלורליזם הקיים בחברה.

פרק שלישי

13. **הצג-מדינת לאום אתנית תרבותית:** מדינה המזוהה ברמה הקולקטיבית עם לאום אתני-תרבותי אחד ומבטאת את זכותו להגדרה עצמית לאומית. חלק מהסמלים, המועדים, החוקים ומוסדות המדינה נותנים ביטוי ליסודות האתניים התרבותיים (מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, ולפעמים גם דת) של קבוצת הרוב הלאומי. במקביל ליסודות האתניים-תרבותיים קיימים גם יסודות פוליטיים-תרבותיים-ערכיים משותפים לכלל אזרחי המדינה (כמו רצון משותף לחיות באותה מדינה ולקדם יחד ערכים ונורמות משותפים).

הסבר- בקטע מוזכרת המורשת הדתית ומורשת היהדות שמשמשת יסוד מרכזי באופיה של המדינה. העובדה שהמדינה צריכה לבטא אופי יהודי פירושה שמדינת ישראל היא מדינת לאום אתנית תרבותית.

14. **הצג** הכוונה בעריצות הרוב היא למקרה בו הרוב מנצל את כוחו לרעה ומקבל החלטות שפוגעות באופן בלתי מוצדק בזכויות יסוד ובמיוחד בזכויות המיעוט.

הסבר- בקטע יש חשש מפני עריצות הרוב מפני שמוזכרת התפיסה של כור היתוך, לפיה היה נסיון להעלים את השונות בחברה ולכפות על כלל החברה תפיסה אחת המייצגת את הרוב. עמדה כזו של עריצות הרוב על המיעוט עלולה גם להתפתח לפגיעה בקבוצות חלשות וקטנות בחברה מתוך השימוש לרעה בכוח שיש בידי הרוב כנגד המיעוט.

15. **הצג** סובלנות פירושה יחס מכבד לשונים ממני, לדעותיהם ולאורח חייהם. הסובלנות כוללת גם הימנעות מתגובות של אלימות מילולית או פיזית בעת מחלוקת. לסובלנות יש משמעות גם ביחס של השלטון כלפי פרטים או קבוצות ובמובן זה פירושה הימנעות מהפעלת סמכות שלטונית כלפי עמדות ביקורתיות או מרגיזות.

הסבר- על פי הקטע ניתן לראות שכותב המאמר טוען כי יש לנהוג בכבוד כלפי כל המגזרים בחברה הישראלית ולהימנע מפגיעה בהם ובזכויותיהם. הכותב טוען שיש להתחשב בצורכי האחר ובדעותיו ולהימנע מפגיעה בהם. בכך הוא מבטא את עקרון הסובלנות לפיה יש צורך ביחס מכבד כלפי השונים ממני, כלפי דעותיהם ואורח חייהם.

16. **ציין תפקיד הכנסת: פיקוח וביקורת. הצג-** הכנסת מהווה מנגנון פיקוח וביקורת פורמלי על פעולותיה של הרשות המבצעת באמצעות האופוזיציה, פעילות ועדות הכנסת, אישור התקציב, וכלים פרלמנטריים נוספים (כגון שאילתות). **הסבר-** על פי הנאמר בקטע חברי הכנסת פעלו במליאה כדי לפקח על פעולותיה של הרשות המבצעת, שלטענתם אינה פועלת כראוי ואינה עושה את תפקידה. בכך הם מימשו את תפקיד הכנסת כמפקחת ומבקרת על פעולות הרשות המבצעת.

17. **ציין-זכויות קבוצה.**

הצג- הכוונה לזכויות קיבוציות הניתנות לקבוצות אתניות-תרבותיות והן באות לידי ביטוי בתחומים הבאים: שפה, חינוך, תרבות, וייצוג קבוצה במוסדות המדינה. מטרתן של זכויות הקבוצה להסדיר בצורה מוסדית את זהותה הייחודית של הקבוצה במדינה. המדינה קובעת את היקף הענקתן של זכויות הקבוצה ואת מידת התמיכה המוסדית בהן (לעומת זכויות הפרט של המיעוט שהן זכויות יסוד בכל דמוקרטיה). **הסבר-** על פי הקטע היוזמה של הרשות היא לערוך סדנאות וסיורים בשפה הערבית, ולהפיק עלוני הסברה בערבית. בכך היא מממשת את זכויות הקבוצה של הערבים לשפה ולתרבות ייחודית משלהם.

18. **ציין- חוק חינוך ממלכתי.**

הצג- החוק מגדיר את היעדים של מערכת החינוך הממלכתי בישראל. בין היעדים השונים (כמו חינוך לאהבת כל אדם, לנאמנות למדינה, לערכים דמוקרטיים, לדעת וליצירתיות) נמנים אהבת העם והארץ ולימוד מורשת ישראל והמסורת היהודית. החוק מדגיש גם את חשיבות הנחלת התרבות היהודית בבתי הספר.

הסבר- על פי הקטע הוועדה מבקשת להעמיק את הלימוד על מורשת יהדות ספרד והמזרח בבתי הספר ולהגביר את הידע של תלמידי ישראל על מורשת ישראל ועל המסורת היהודית. בכך מתממש חוק חינוך ממלכתי, שבין יעדיו לימוד מורשת ישראל והמסורת היהודית.

19. **טענה-**אני תומך בהעלאת קצבאות הנכים לגובה שכר מינימום. **נימוק 1:** על פי הגישה הסוציאל דמוקרטית למדינה יש מחויבות לחיי אזרחיה גם בתחום החברתי כלכלי. אדם נכה, ללא קשר למידת המוגבלות שלו, מעצם עובדת היותו נכה, מוגבל ביכולת ההשתכרות שלו, וביכולתו לחיות ברמת חיים בסיסית וראויה. גם אם הוא אינו מוגדר כנכה 100%, אלא רק 20%, הוצאותיו על התחום הרפואי גוברות בהרבה מאדם שאינו נכה. לפיכך, השארת קצבאות הנכים על רמתן הנמוכה כיום, ואי השוואתן לשכר המינימום, אינה מאפשרת לאדם נכה לחיות בכבוד. **נימוק 2-** הגבלת הקצבאות של הנכים לפי מידת המוגבלות של הנכה תוביל לפגיעה קשה בנכים. הם יצטרכו להוכיח את רמת הנכות שלהן, לעבור וועדות רפואיות ארוכות ומפרכות ומשפילות, כדי להוכיח שרמת הנכות שלהם גבוהה, וכל זאת כדי לזכות ברמת קיום בסיסית בגובה שכר מינימום. במידה ואדם נכה יכול לעבוד, הוא יבחר לעבוד ולא יקבל קצבת נכות. המחקרים מצביעים על כך שרוב הנכים עובדים למחיתם ובכל זאת לא משתכרים ברמה סבירה. לפיכך צריך להעלות את רמת הקצבאות ללא קשר למידת המוגבלות של הנכה.

20. **טענה** - לטענתי אין להעלות את הגיל שבו מותר לרכוב על אופניים חשמליים. **נימוק 1**: כמות התאונות שבהן רוכבי אופניים מעורבים לא תפחת עם שינוי התקנות. אין צורך בשינוי התקנות אלא באכיפה אגרסיבית הרבה יותר של התקנות הקיימות. החוק אינו מיושם בפועל, ורוכבים רבים כיום הם מתחת לגיל 16. בנוסף, גם רוכבים בוגרים אינם מקפידים על חוקי התנועה ומסכנים את עצמם ואת העוברים והשבים. לכן יש לאכוף את החוק באופן מלא יותר ולא לשנותו. **נימוק 2**: הסיכוי לשינוי מצב הבטיחות טמון בהחלטת ממשלה לקביעת יעד אמיתי לשינוי המצב. החלטה כזו שהיא במסגרת סמכותה של הממשלה, תוביל להקצאת תקציבים גדולים יותר לצורך חינוך והסברה בקרב בני נוער, ובקרב הוריהם, ותוביל לחיזוק הסמכות ההורית של ההורים למול ילדיהם, כדי שימנעו מהם לרכוב בגיל צעיר מדי, או ללא אמצעי זהירות מתאימים.